

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul III. — No. 3

18 Ianuarie, 1898.

CRIZA PATRIOTISMULUI MAGHIAR

Se vede că serbările milenare ale Maghiarilor au însemnat punctul de culminațiune al gloriei vecinilor poștri. Le mergea lor rău și pînă atunci, dar de atunci încoace ei se găsesc vădit pe scără în jos. Au trecut culmea și coborîrea lor începe a lua proporțiunile unei vertiginoase căderi.

Puterea lor politică ăra susținută de baionetele Austriei și se părea destul de impozantă. Dar Austria nu mai pare dispusă a continua să constituie pedestalul mărireii ungurești. Națiunile de dincolo de Laita nu mai înțeleg să contribuiească cu banii lor, pentru ca Maghiarii să se umfle în pene. Greutățile reînoireii compromisului austro-ungar nu numai că nu scad, ci se înmulțesc și devin pe zi ce merge mai serioase. Întreaga construcție pe care se razimă prepotența șovinismului unguresc e plină de crăpături și se clatină rău pe bazele ei de lut. E cazul pentru Unguri să zică cu un personaj al lui *Schiller*:

Wohl steht das Hans gezimmert und gefügt,
Doch, ach — es wankt der Grund auf dem wir
[bauten !...]

(Casa stă gata, încheiată,
Dar, vai! — se prăbușește tărîmul pe care am
[clădit !])

Și dacă nu ar fi decît perspectiva acestei prăbușiri! La urma urmelor, ei și-ar putea face o altă casă pe baze mai naturale dar mai puternice. Vorba e însă, că la Unguri se mai clatină îngrozitor și o altă organizațiune: *cea socială*. În viața lor publică domnește o corupție adîncă, pe care nu o acoperă decît întînsa solidaritate ce există în covîrșitoarea lor majoritate a oamenilor politici. Ziarul unguresc *Hazánk* spunea mai de ună-zi despre Tisza Kálmán, șeful adevărat al partidului dela putere, că el și-o fi zicînd în gîndul său: După trei-zeci de ani de politică m'am convins că patrie, națiune, morală, politică — toate-s mofturi, *banul*, iată ce este real și vrednic de aspirația noastră. De aceea, bine am făcut cînd mi-am format un partid pe un fundament de bani.

Ziarul unguresc o spune aceasta în zeflema, dar faptul rămîne, că banul joacă un rol hotărîtor în politica maghiară. Azi se știe pretutindeni în Ungaria, că nu numai cei mai mulți deputați-gubernamentali, dar chiar și mulți opoziționali sunt în dependență finanțiară de guvernul unguresc. *Principii?* Palavre! Principiile sînt în Ungaria o marfă venală și toată mîngierea politicianilor maghiari e, că această marfă se vinde încă destul de scump....

Un singur princip politic pare a fi rămas

în vigoare între Unguri: tendința de maghiarizare. Ea le mai servă drept paravan după care se ascunde corupția politică și de aceea trebuie menținută. Ea mai are darul de a ameiți o parte din vulgul unguresc, ea mai poate fi utilizată spre a opri izbucnirea indignării generale în păturile încă sănătoase ale poporului maghiar. Căci, în fundul conștiințelor, politicienii maghiari sunt convinși, că maghiarizarea nu e decît o utopie.

Dar dacă în lumea politică maghiară corupția a luat proporții înspăimîntătoare, «jos», în poporul maghiar stăpînește mizeria materială și desechilibrează capetele.

Ce să zici despre un popor, care, pe mari întinderi teritoriale, este azi fanatizat de idei socialisto-anarhice și nu visează decît dărîmarea întregii organizări sociale, moarte de exploatare și jaf?

Și o sumedenie de comitate sau județe neaoșe maghiare se găsesc în acest hal. Nu este poate în întreaga Europă un Stat mai subminat de curentele socialismului agrar ca Țara Ungurescă. E înfiorător ceea ce publică zilnic gazetele maghiare, în această privință.

Urmărind cu atenție dezvoltarea acestor curente în poporul maghiar, primești neapărat impresia, că în curînd Ungaria are să devie un focar de desordine generale, un teren al unui crîncen războiu civil, a cărui notă are să fie colisia intereselor de clasă și colisia dintre interesele naționale.

Să fie poporul maghiar de vină, că lucrurile au ajuns aci? Ar fi absurdă o asemenea supoziție. Poporul maghiar a ajuns în acest hal, pentru că politicienii maghiari, mai totii proprietari de moșii, nu s'au interesat de soarta lui, ci l'au utilizat fără conștiință pentru politica lor de fraze mari lipsite de fond real. Sunt azi în Ungaria nenumărate localități unde poporul *moare literalmente de foame!* Cum vreți, ca un popor ce luptă cu *extrema lipsă de hrană*

să nu fie accesibil la idei socialiste ce-i pun în vedere raiul pe pămînt? Cum vreți ca cel ce stă să moară de foame să se încălzească pentru idei patriotice? Astfel, se face, că poporul maghiar nu numai că nu ține nimic la clișeurile domnilor *Bánffy* *Kossuth* și *Appony*, ci tăbărește *cu bătaia* asupra oratorilor de această speță.

Maghiarii au tăcut în acești trei-zeci de ani în poporul lor o politică de demagogie ordinară, trezind în el trebuințe mari și neavînd grije să le dea o dreaptă satisfacție. Sunt și azi în liberala Ungarie mii și mii de țărani a căror condițiune nu e de tapt decît o curată *robie medievală* pe latifundiile conților și baronilor ungu-rești.

Mai deună-zi se plîngea amarnic *Budapesti Hirlap*, că poporul maghiar nu mai vrea să știe nici de Dumnezeu, nici de patrie. Apoi acestea sunt consecințele politicii maghiare. Dacă oamenii de Stat ai Ungariei ar fi înțeles rostul țării, ei ar fi căutat dintru început, acum 30 de ani, să dea mai întîiu o dreaptă soluțiune chestiunii naționalităților, ar fi lăsat pe aceste popoare să se guverneze singure, și și-ar fi putut concentra atunci toată grija și sollicitudinea lor spre a crea poporului lor o soartă în raport cu veacul de civilizare în care trăim.

Dar Maghiarii și-au pierdut vremea ani de-a rîndul ca să centralizeze la Budapesta toată afacerile publice *ale tuturor națiunilor din țară*, ei discutau ani de-a rîndul despre importanța chestie de a se ști ce fel de *port-épée* să poarte jandarmii lor, ei țineau să-și împartă slujbe, furnituri, arenze și diurne, toate pe spinarea popoarelor, dar de acestea capul nu-i durea. Azi se plîng, că nici poporul lor nu mai vrea să știe de «idealurile» lor. Așa este, și bine e așa. Aceasta e o garanție, că utopiile maghiare n'au să mai poată pune țara în foc.

Trei-zeci de ani de dominațiune a șovinismului maghiar și bilanțul? Iată-l: o corupție profundă în lumea politică maghiară, o ură înverșunată a tuturor popoarelor din Ungaria în contra Statului maghiar!

Ce are să iasă de aici?!

DUALISMUL

Primim de la un amic al revistei noastre următorul articol:

Șentru orice om deprins a observa causalitatea fenomenelor politice, e un fapt mai presus de orice discuție, că în Ungaria — Statul, pare-se ales de Europa să contrabalanseze tendințele vătămătoare unei păci generale — se petrec lucruri nu tocmai conforme cu năzuințele comune, ba nici chiar cu cele mai elementare noțiuni de constituționalism!

Printre aceste fenomene, unele contrarii dela bază cu altele, sunt de observat două principale și prea suficiente pentru a da de gândit mult lumii diplomatice și a o hotărî să iasă din starea de pasivitate, platonism și chiar cochetărie ce duce cu magnații Unguri.

Admis odată principiul pentru care Europa a tolerat ca în sinul său, circumscris de State etnice, cu o ființă propriu națională, să se formeze așa numitul conglomerat maghiar compus tocmai în mod contrariu de celelalte State, era imperios necesar, ca să se facă o continuă observație asupra acestui conglomerat și să se vadă dacă el însușește pe de o parte anumite condițiuni și elemente de viață lăuntrică, dacă e organizat în așa chip, încît să presinte cheazășuri îndestulătoare pentru o viață politică conformă cu nevoile Europei

și dacă întrebunțează puterea lui în așa chip, încît asigurându-și existența lui proprie de Stat constituțional, să mulțumească pe toate naționalitățile ce-l compun și astfel cu liniștea și repaosul său, să garanteze liniștea și repaosul născătorilor lui.

Din nenorocire, pentru Români de o cam dată, iar mai târziu cine știe? — pentru pacea generală a lumii europene, diplomația acestui continent, de la stabilirea Statului quo în monarhia austro-ungară, s'a dat unui *dolce far niente*, iar conducătorii politicii maghiare, atît le-a fost de ajuns, ca din niște naționalități cari le erau destinate de tovarăși în existența Statului lor, să facă niște iloți, fără drepturi politice și chiar fără o viață națională proprie.

Cele două fenomene cari ar fi trebuit observate sunt:

- a) *Relațiunile lor cu monarhia mamă, cu Austria și*
- b) *Conchemarea ființelor etnice din regatul ungar la o viață politică, comună, trainică și asigurătoare pentru existența Statului lor.*

Aceste două puncte sunt însăși rațiunea și prin urmare condiția de a fi a Statului maghiar. Astfel nici n'ar fi trebuit să se cugete măcar la ideea formării acestui Stat eterogen.

În ce privește prima observație, experiența se făcuse deja la 1848. Atunci s'a văzut dragostea, credința și sprijinul, ce Austria poate — la un moment dat — să aștepte dela cei ce azi îi duc brîul în mină. Nu iubirea monarhiei, nici scumpul ei monarh, au făcut pe Unguri să primească mai târziu dualismul. În această formă de guvernămînt *transitorie și propriu necesară numai popoarelor de aceeași rassă*, dar despărțite prin hotare naturale greu de străbătut sau prin alte piedici provisorii, era ascunsă o tendință vătămătoare Europei și prielnică numai Maghiarilor. Ei

știau că în mijlocul atitor naționalități cari le dispută, dacă nu egemonia naturală cel puțin dreptul de națiune de guvernământ, nu o pot duce mult timp. Ei știau că în dispută vecinică cu 3 $\frac{1}{2}$ milioane de oameni pe cari numai un lanț de munți îi despart de alte 6 $\frac{1}{2}$ milioane de frați nu vor putea rezista multă vreme. Slăbiți și unii și alții prin propriile lor greșeli și lupte intestinale, maghiarii, nu puteau să-și prelungească zilele decît prin agonia dualismului. Ungurii mai cu seamă își dau perfect cont de aceste piedici, cari la un moment dat s'ar preface într'o stîncă de granit ce i-ar strivi sub greutatea ei și de aceea au căutat prin dualism să se ascundă în spatele unei puteri mari, cu care să se poată apăra. Primind și acordîndu-le această nouă stare, diplomația europeană — trebuie să recunoască — s'a pretat unui eșec, a dat probe de o lipsă totală de prevedere și tact politic. Și azi îi suferă consecințele, azi e silită să vadă cum un popor de 4—5 milioane, a cărui existență politică se datorește numai împrejurărilor, persecută, calcă în picioare și sdrobește drepturile altor națiuni în număr mult mai mare din regatul său și cum le amenință cu distrugerea totală.

Să li se ia razimul din spate și Maghiarii vor cădea ca niște copaci putreziți, cari nu vor mai putea trăi și guverna în chipul în care trăesc și guvernează azi.

Dar dacă Europa n'a prevăzut acest lucru, acest eșec, și nu l'a prevenit la început, e timpul ca să deschidă bine ochii asupra celuilalt și să ia seama ca nu printr'o pasivitate prea mare, să grăbească aprinderea unui focar intern în Ungaria, să pună în pericol însăși pacea generală.

Europa și în special Tripla Alianță contează foarte mult pe puterea austro-ungară. Dar atît Austria cît și Ungaria sunt minate de gravaminele naționalităților subjugate, pe cari la rîndul lor n'ar putea

conta cu siguranță, cît timp și una și alta nu fac alt-ceva decît să înrăutățească și mai mult discordul dintre popoare, iar Europa să le privească.

Și nu e greșală politică mai mare și mai iremediabilă, decît să privești cum o națiune e înăbușită în cele mai lăuntrice ale ei sentimente:

Nu e crimă politică mai mare, decît să oprești unui popor dreptul de a se manifesta, atunci cînd existența lui națională e în primejdie de moarte.

Nu e fapt mai caraghios și rațiune mai paradoxă decît ca o națiune ca cea română, care există de fapt să fie nesocotită de o alta, care există numai prin legislațiunea maghiară.

Dreptul de manifestare e un act pe care natura l'a dăruit ori cărei ființe viețuitoare, spre a arăta tocmai printr'însul nevoia de a exista. Și la om acest drept trebuie cu atît mai respectat, cu cît prin el își arată tocmai partea ceu mai nobilă ce îl caracterizează. A se manifesta însemnează a trăi și nimeni nu poate opri pe semenul său de a-și spune păsurile și nevoile ce îl apasă.

Iată pentru ce marile puteri ale Europei, cari n'au stat nepăsătoare cînd a fost vorba de un drept vremelnic al Turciei, nu vor putea admite ca în numele unei rațiuni de Stat maghiar, să se înăbușe glasul a 3 $\frac{1}{2}$ milioane de Români.

Chael.

IARĂȘ „IRREDENTISMUL” ROMANESC

Letitorii noștri știu, că *Reichswehr* din Viena publică săptămîna trecută un magistral articol în chestia naționalităților din Ungaria și Transilvania. Articolul produse mare senzație pretutin-

deni, și o colosală fierbere și învierșunare în rîndurile Maghiarilor.

Gazeta germană semi-oficioasă continuă de atunci, deși pe un ton ceva mai blajin, campania împotriva politicii maghiare de naționalități.

Că această campanie le face Maghiarilor peri albi — o cam simțeau toți cei ce cunosc bine rostul lucrurilor din Austro-Ungaria. Și iată, că un Maghiar, probabil pus la cale de guvernul unguresc, roagă pe *Reichswehr* să-i publice un răspuns.

Ziarul austriac îl publică sub titlul *Politica ungurească de naționalități*, dar face mai întâi următoarea semnificativă rezervă pe care o traducem în tocmai :

«Noi ne-am expus de repetite ori și lămurit punctul nostru de vedere în chestia politicii ungurești de naționalități. Drept răspuns la ultimul nostru articol ce trata despre această chestie, ni se trimete dintr'un respectabil cerc unguresc următoarele lămuriri. Le dăm loc pentru motivul, că ele par a reoglîndi părerile cercurilor hotărîtoare ungurești. Dar se înțelege dela sine, că noi, din punctul de vedere austriac, nu ne putem identifica cu opiniile exprimate în aceste lămuriri.»

Aci urmează apoi articolul unguresc.

Iată-l :

Budapesta, Ianuarie.

Dreptatea politică se aseamănă cu banul, — ea are numai acolo valoare, unde ea este primită și drept ceea ce este primită. E deci foarte posibil ca dreptatea politică să fie alta dincolo de Laita decît dincoace. Cel puțin în chestia naționalităților așa este, dovadă enunțiaunea fostului ministru român de instrucție publică din cabinetul conservator, *Tache Ionescu*. Acest ministru rosti, cu ocazia desbaterilor răspunsului Camerei la Mesagiul Tronului, un mare discurs în care se ocupă pe larg cu raporturile naționalităților din monarhia noastră. El zise, între altele, că a vorbit de curînd cu unul dintre conducătorii Românilor și acesta i-a povestit : En vizitasem cu prilejul vizitei mele în Praga în societatea unui ceh tînăr expositia, covîrșit de ceea ce văzui, am exclamat : Cînd vom avea și noi Români ardeleni o asemenea reprezentațiune provincială ca dv. aici la Praga ? Cînd vom avea noi o universitate proprie, o școală politehnică proprie, un teatru propriu, cînd va fi limba noastră recunoscută în administrație, în justiție pre-

cum e limba dv. cehă aici în Austria ? — Omul politic ceh îi răspunse : Nu ne invidiați pentru acestea, căci noi bucuros le-am da în nădejdea unui viitor mai bun, dacă și îndărătul nostru ar fi un Stat național, care să ne fie sentinela, precum vă este vouă România !

Această enunțiaune a politicului tînăr ceh luminează într'adevăr clar și corect deosebirea ce există între chestia naționalităților din Austria și Ungaria. La spatele Slavilor din Austria nu se află un asemenea Stat național independent. Cehii, Polonezii, Slovenii nici nu se pot gîndi a face irredentism, ori cît s'ar desvolta ei naționalicește, căci la spatele lor nu există un Stat ceh, polonez, slovean. În Ungaria, însă, situația naționalităților e cu desăvîrșire alta, căci la spatele Românilor și Sirbilor se găsesc State independente de aceeași naționalitate, în-cari nici nu se tănuiesc aspirațiunile *daco românești* (irredentiste) și cele spre o Serbie Mare. De aceea, dacă s'ar realiza punctul prim al programului dela 1881 din Sibiu : — *autonomia Transilvaniei* — imediat ar crește *Irredenta Română* atît în Transilvania cît și în România. Într'un chip atît de puternic, în cît ea ar deveni un factor disolvant pentru formațiunea Statului unguresc. Acelaș lucru s'ar întîmpla la Sibiu dacă s'ar realiza Voivodina sirbească precum o plănuesc Miletici și Polit. În Austria, aspirațiunile naționaliste nu pot duce la irredentism nici chiar dacă popoarelor de acolo li s'ar acorda cea mai largă autonomie, cîtă vreme în Ungaria aceasta ar fi, mai ales autonomia Românilor, primul pas, pentru că în România *Daco-Românismul* și *Irredentismul* de și nu constituiesc politică oficială, ele sunt totuși o aspirație generală, pe care nu o prea tănuiește opoziția și ex-ministrii ei. Nu numai un student cuteză să facă mai de ună-zi, în unul din meetingurile anti-maghiare, declarația, că mișcarea națională română nu va înceta cît timp drapelul României nu va fi implintat în înălțimile Carpaților, — dar chiar fostul ministru *Tache Ionescu*, — de și *Sturdza* declarase că monarhia austro-ungară trebuie menținută în forma ei actuală, — a zis într'un discurs, pronunțat de pe banca ministrilor, că viitorul e în mîna lui Dumnezeu. Bărbatul de Stat zise astfel, în limbă diplomatică, fără îndoială acelaș lucru, pe care îl zisesse studentul cu singele său ferbinte, care însă nu poartă nici o răspundere.

Dar mai este o deosebire. În Austria, aspirațiunile autonomiste au un fundament juridico-istoric. Acolo provinciile s'au desvoltat separat și au trăit din vechime încoace o viață autonomă pînă la un punct. Ungaria însă a fost totdeauna din punct de vedere național, un Stat unitar, căci autonomia Transilvaniei de înainte de 1848 era o autonomie maghiară și nu naționalistă. Dacă ea ar fi fost naționalistă, uniunea cu Ungaria nu se mai săvîrșea nici odată, dar pentru că era maghiară, de aceea se realiză și aici irredentismul națiunilor separate : cea mai mare (Ungaria) atrase la sine pe cea mică. Și

dacă noi am separa acum din nou Transilvania, cu o autonomie românească de către Ungaria, n'ar trece un secol și uniunea Transilvaniei iarăș ar fi la ordinea zilei! însă de astă dată nu uniunea cu Ungaria, ci unirea cu — România. În țara cu cele trei dealuri și patru fluvii, Statul maghiar modern format în 1867 n'a asuprit individualitatea *istorică și politică* a nici unui popor, căci o asemenea individualitate nu o avusese decit națiunea maghiară. Naționalitățile fuseseră în milenarul Stat unguresc numai factori *etnici*, nu însă politici. Această individualitate etnică a naționalităților nu este atinsă de mult atacata politică de maghiarizare a Statului unguresc. Doară legile sale școlare asigură limbei fie-cărei naționalități deplină libertate în instrucția primară și secundară. Numai Românii singuri au mai mult de 3.500 școli primare cu limba de propunere română, apoi 5 licee, 1 gimnaziu real, 5 școli normale de învățători, mai multe școli superioare de fete și școli civile de fete, — fără să mai vorbim de cele 7 înfloritoare școli secundare și mai mult de 300 școli primare ale Sașilor ardeleni cari abea numără 200.000 de suflete.»

Pe coarda aceasta continuă autorul a arăta «splendida» situație a naționalităților. Clișeul e vechi și cunoscut pînă la desgust. El zice apoi, vorbind de tendințele federaliste din Austria :

«Ar fi o funestă greșală, dacă s'ar plânta această tendință atomizatoare și în pămîntul Ungariei, căci federațiunea naționalităților din Ungaria ar fi începutul realizării aspirațiilor irredentiste, — și acum întrebăm: Ar mai avea oare o Ungarie în descompunere aceiaș valoare în cadrul monarhiei, ca și o Ungarie unitară și puternică? De sigur nu! Și tot atît este de adevărat, că politica ungurească nu are altă țintă, decit a forma, în interesul de mare putere al monarhiei și în interesul Dinastiei de Habsburg, un Stat puternic și unitar. Maxima bărbatilor noștri de Stat nu este *divide et impera*, — ci *viribus unitis*, care este și o bună maximă austriacă.»

Iată argumentațiunea maghiară. Irredentismul Românilor! Feriți-vă, Austriacilor de a da ascultare argumentelor românești! Românii nu vor decit să pună mîna pe o autonomie spre a se uni apoi cu România! Cu asemenea clișeuri cred Maghiarii că vor mai reuși a seduce pe cine-va.

Vom reveni.

RAPORTUL

ÎNTRU

POLITICĂ ȘI MORALĂ

După I. C. BLUNTSCHLI

(Urmare)

Și în secolul XVIII corupțiunea era atît de mare și generală în parlamentul englezesc, în cît un ministru englez (*Walpole* N. T.) n'avea încotro și era nevoit să-și înjghebe o majoritate cumpărînd cu bani sau cu alte favoruri o mulțime de membri de ai parlamentului. Tot așa numele lui *Pitt* nu a perdut nimic prin faptul acest celebru bărbat de Stat a săvîrșit uniunea Irlandei cu Marea Britanie disolvînd parlamentele irlandeze prin bani. Dar dacă astăzi ar mai încerca un ministru să comită asemenea fapte, el ar fi pierdut în opiniunea publică.

În secolul XVIII duplicitatea și înșelăciunea conștiință erau încă atît de usitate în raporturile diplomatice, încît un om sincer și iubitor de adevăr era adese-ori nevoit să-și pună o mască, întocmai ca negustorul care, ne avînd de a face decit cu pungași, trebuie să se prefacă. Și astăzi minciuna și șarlatania nu sunt lucruri tocmai nepomenite în relațiunile internaționale. Dar sinceritatea și adevărul totuș pot să ducă astăzi cu succes lupta, în formă desvălită, în potriva acelei imoralități.

Dacă nu se poate admite ca conducătorii politici să facă o politică ce întrece priceperea oamenilor cu cari ei trebuie să conteze, li se poate cere însă, ca ei să nu rămînă mai pe jos de înălțimea morală a mediei culturale a națiunei și a timpului lor, ci din contra, li se poate pretinde ca ei să serve mulțimei drept modeluri. Tocmai pentru că ei sunt conducători și servă celor conduși de ei drept modeluri, opinia publică le impune îndatoriri morale mai mari. Un Domnitor plin de virtuți exercită o

influență înălțătoare și de nobilitare asupra societății, care mereu se uită la el, un Domnitor vitios scoboară el însuș nivelul moral al supușilor săi.

Omenimea are datoria etică, de a-și îndeplini menirea. Desvoltându-și în chip armonic predispozițiunile sale, ea realizează progrese morale. Popoarele și conducătorii lor sunt răspunzători în fața omenimei de participarea lor la aceste progrese.

Simpla utilizare pentru scopurile Statului a acțiunilor imorale pe cari alții le comit este permisă bărbatului de Stat întrucât ele apar pentru el ca o întâmplare favorabilă.

Dar dacă el însuș pricinuește sau înaintează acele acțiuni, el, ca părtaș ce este în acest caz, devine răspunzător și părtaș de vina acelei imoralități. Cînd Regele Filip II al Spaniei năimea asasini cari aveau să ucidă pe Regina Elisabeta a Angliterei, fapta aceea era o crimă pe care nu o putea scuza nici accentuarea intereselor de Stat ale Spaniei, nici nu o putea înfrumuseța aprobarea din motive religioase, Papei Piu V.

Dacă deținătorul puterii, în chip de duplicitate, închide ochii și lasă ca o crimă să fie comisă, el, care are datoria și a o împiedica și a o urmări, se face vinovat sub raportul moral, de cum-va purtarea lui nu e punibilă după lege. Adese ori ajunge fie și numai exprimarea unei dorințe de a scăpa de un adversar periculos, pentru ca un făcător de rele să ia pumnul în mînă și să-l ucidă.

Dar precum nu poate fi blamat comandantul care trage un avantaj din raportul unui trădător asupra slăbiciunilor pozițiunii dușmane, tot astfel nu poate fi blamat nici Domnitorul care se folosește pentru consolidarea domniei sale de asasinarea unui pretendent la tron, pe care nu el a pus-o la cale și nu el a sprijinit-o.

Morala particulară și cea politică sunt așezate pe acelaș fundament al ordinei etice a lumii și sunt stăpînite de acelaș spirit al menirii omenimei și al problemelor de viață. Ele se raportă deci ca două trupini din o singură rădăcină.

Dar toate acestea, instinctul popoarelor a simțit de mult că aci există o subtilă deosebire. Se întâmplă cite odată, că una și aceeaș acțiune apare în altă lumină și este altfel judecată după cum ea a fost săvîrșită de un bărbat de Stat cu intențiuni patriotice sau de către un particular în vederea unor interese egoiste. Condamnabila maximă a politicii machiavelliste: «interesul Statului scuză ori ce faptă rea a bărbatului de Stat» este numai expresia caricatură și de aceea blamabilă a unei idei corecte. Există o *rațiune de Stat*, a cărei acțiune asupra conștiinței publice și asupra judecății morale este confirmată în istoria lumii. Care este cauza acestei deosebiri și cum trebuie ea înțeleasă? Mie mi se pare, că la această întrebare nu se poate răspunde decît dacă vom cerceta mai întîiu însemnătatea națiunii *rău* în ordinea etică a lumii.

(Va urma)

BIBLIOGRAFIE

AUREL CIATO, Poesii. Sibiu, 1897.

Bîn prefața acestor poesii însemnăm convingerea autorului că în Transilvania «ne lipsește cu totul acel far competent, a cărui părere în chestiuni literare, în ce privește valoarea lucrărilor de acest fel, să fie hotărîtoare.» Convingerea, cam pleonastic exprimată, este întemeiată. De aceea autorul așteaptă părerea României, la care de altfel își trimite și alte nădejdi, nădejdiile politice, cald exprimate, în forme coșbuc-iane, în *Orfana*. Este de sigur

de dorit ca România să citească aceste poezii, cari sunt rînduite în volum din temnița de la Seghedin, unde autorul și-a făcut popasul cu venit duhurilor mai îndrăznețe de peste munți.

Afară de entusiasta prietenie ce-i păstrează autorul, România va putea constata din acest volum că două teme preocupă mai ales pe autor, iubirea de mamă și iubirea de copile și că din aceste două teme, a doua deja l'a amărit cu lumeștile și ne-poeticele-i interese, care-i inspiră un desgust mai mare, decît să poată deveni numai satiră, nu și catastrofă. Iată cite-va strofe din domeniul acestor două teme:

Tu mamă, dragă mamă,
Stai singură și plîngi,
Și treci din casă 'n casă,
Doar vei putea să strîngi
Durerea ce te-apasă.

El urmase poveștile-i bune și acum era «tras în judecată»... și la Seghedin.

Una de dragoste:

S'a dus de mult copila,
Și ce-i dacă s'a dus? —
Cînd vrei să prinzi un flutur,
El zboară tot mai sus.
S'a dus de mult iubirea-mi,
Și cum ar sta pe loc? —
Și-argintul se topește
De-î ții prea mult în foc.
Perdai de mult speranța,
Și-atîta 'n urmă ce-i? —
Am lacrimi destule
Să umple locul ei.

Pentru a exemplifica ușurința, cu care fantasia tînrului poet găsește chipuri potrivite pentru a exprima analogia sentimentelor sale, am putea să mai facem cite-va citațiuni. Dar nu facem această lucrare, pe care voim să o lăsăm în seama cetitorilor.

De altfel, poetul e sfios-cu-minte...

Să nu te 'nduri, copilă,
Să-ți ții cuvîntul dat,
Căci o să-vezi la urmă
Că-i plînge și-i păcat!...

Luna, care e pentru mulți în multe feluri, la dînsul este «galbenă de cite știe.»

Emancipîndu-se, de prea evidente înrîuriri, puține și mărunte întru cît îl privesc pe Eminescu (cu excepția poeziei *Și dacă*, care e un reflex al ramurilor ce bat în geam etc.) de formă întru cît îl privesc pe Coșbuc, (aceasta în ha-

tîrul originalității, fără a exclude ori ce formă cosbuc-iană), d. Ciato va crede independent. Al doilea volum ne va da măsura talentului său desfăcut de ori ce înrîurire. Strofa finală din *Am vrut* am înlocuit-o cu alta și numai pe motivul că prea-i asemenea cu o cunoscută poezie de — Scrob.

În acel al doilea volum sperăm că și limba va fi lipsită de puținele erori, ori provincialisme ce le are încă: d. e. p. 30, pentru care, caldul soare, raze nu și mai are-acasă; p. 59, salcă; p. 63, berzele s'a strîns în cîrduri; p. 82, conștiința; p. 84, ne știind; p. 87, limbajuri divine; prescurtările cin', tin'; rime ca roze-proză, grimase-lasă și viață-brate. Aceste puține erori le va îngădui cu ușurință Ardealul, unde e rar ca cine-va să scrie atît de bine, cum scrie d. Ciato; România, la care dînsul apelează, de sigur îi va cere să le scuture din stilul său.

Ne bucurăm de acest volum de poezii și îl privim ca prim semn de ce autorul ne va putea da în raport cu o bună dezvoltare de care îl ținem capabil.

Faur.

DIE GEMÄSSIGTEN RUMÄNEN

Die Rumänen in Ungarn und Siebenbürgen, bekanntlich eine gut drei Millionen zählende Bevölkerung, haben in dem langen und schweren Kampfe den sie, namentlich seit Aufrichtung des unglückseligen Dualismus, gegen die Magyarisierung mit Ausdauer und unbeugsamem Mannesmuthe führen, im Grossen und Ganzen, ein einziges politisches Programm, dessen Hauptforderung in der Wiederherstellung der Autonomie Siebenbürgens und der zusammenhängenden von Rumänen bewohnten Gebiete, der sogenannten *partes adnexae Transilvaniae*, gipfelt. Es ist somit keine leere Redensart wenn man behauptet, das gesammte rumänische Volk in Ungarn und Siebenbürgen identificire sich mit diesem Programm und

bilde mithin eine einzige, grosse Nationalpartei.

Doch ist es ebenso wahr, dass es inmitten dieser Partei mehrere Schattierungen gibt, eine natürliche Erscheinung, die man bei allen grösseren Parteien antrifft.

Eine dieser Gruppen der rumänischen Nationalpartei folgt der Führerschaft Dr. *Alexander von Mocsonyi's*. Diese Gruppe ging stets von dem Standpunkte aus, die Partei müsse unter allen Umständen stets darauf bedacht sein, streng verfassungsmässige Wege zu wandeln. Auf keinen Fall dürfe sie den Anschein aufkommen lassen, als ob sie irgend welchen äusseren Eingebungen zugänglich wäre. Damit meinte sie sowohl Oesterreich wie auch Rumänien. In Sachen des National-Programm's schien sie geschmeidiger sein zu wollen. Der autonomistische Grundsatz desselben schien ihr nicht so unverrückbar, wie er von dem überwältigenden Theil der Partei angesehen wurde und angesehen wird. Und das ist von ihrem Gesichtspunkte aus erklärlich. Sie glaubte zuversichtlich an die Möglichkeit eines Ausgleiches mit den Magyaren im Rahmen der dualistischen Verfassung. D'rum wollte sie auch Alles vermieden wissen, was irgendwie das Misstrauen der Magyaren hätte erwecken können. Aus diesem Grund bekämpfte sie seinerzeit auch die Ueberreichung des bekannten Memorandum's an den Kaiser. Immerhin erklärte Mocsonyi zu wiederholten malen, er und sein Anhang seien im Princip wohl für die Unterbreitung, doch erachten sie den Zeitpunkt als «nicht opportun.»

Aber ebenso wenig vermochte sich Mocsonyi für Volksversammlungen, Protestkundgebungen u. dgl. zu begeistern. Er und seine Anhänger hatten eben die Ueberzeugung, dass die Magyaren, früher oder später, zur Einsicht kommen und die Richtung ihrer Staatspolitik, in ihrem eigenen Interesse, ändern müssen.

Für solche Grundsätze konnten nun einmal die Rumänen nicht gewonnen werden. Sie kennen das Magyarenthum und wissen, dass bei ihm von einer Umkehr nicht die Rede sein kann. Folglich konnten sie von einer Politik, die sich einen Erfolg erst von der zu erwartenden Gesinnungsänderung der magyarischen Kreise versprach, nichts hoffen, und so blieben die Mocsonyisten vereinsamt. Ihre Mässigung wurde aber als den rumänischen Interessen geradezu verderblich gebrandmarkt, und so konnte sich ihr publicistisches Organ, die Temesvarer «*Dreptatea*» nicht halten: somit sahen sich seine Gründer veranlasst, dasselbe ab Neujahr alten Styls einzustellen.

In der an die Leser gerichteten Begründung sagen es die Mocsonyisten ohne Umschweife heraus, sie haben sich von der verknöcherten Unnachgiebigkeit der magyarischen Politiker überzeugt und es bleibe ihnen Nichts übrig als sich vorläufig vom Schauplatze zurückzuziehen.

Wir geben hier einige Stellen der oben erwähnten Begründung womit das Organ der gemässigten Rumänen sistirt wurde:

Niemals seit der Wiederherstellung der Verfassungsmässigkeit war dieses erhabene Ziel, der friedlichen Verständigung der Völker Ungarns, so weit von seiner Verwirklichung entfernt wie heute. Noch nie waren, in diesem langen Zeitabschnitt, die Rechte und die verfassungsmässigen Freiheiten der Bürger überhaupt, und insbesondere der Rumänen, so offen missachtet, so gewalthätig verletzt, ja selbst constitutionelle Grundrechte, als da sind das Vereins- und Versammlungsrecht, wurden noch nie so schonungslos confiscirt wie gegenwärtig, — aber auch die Erbitterung des rumänischen Volkes ob dieser politischen Knebelung war noch niemals so tief und allgemein empfunden, wie heute.

Ist es da ein Wunder, dass die Stimme der Versöhnung wie in der Wüste verhallt? Ist es da ein Wunder, wenn das Pressorgan, dessen Bestreben es war, die nationalen Differenzen zu schlichten, beim rumänischen Volke weder den

gewünschten Widerhall, noch die nöthige Unterstützung fand? ...

Nachdem die Gründer feststellen, dass die Nationalitätenfrage die wichtigste aller politischen Fragen Ungarns ist, fahren sie fort:

«Es ist folglich kein Wunder, dass so gewaltige Contraste mit astmathischer Schwere auf unser gesamtes öffentliches Leben drücken. Und es gibt thatsächlich in unserem gesamten politischen und gesellschaftlichen Leben keinen Theil mehr, welcher von diesen nationalen Contrasten nicht ergriffen wäre, es gibt keinen Boden mehr auf dem die nachtheiligen Gegenwirkungen dieser Contraste nicht empfunden würden. Diese Contraste untergraben im Lande die Achtung gegenüber den Gesetzen, fälschen den wahren constitutionellen Sinn und drängen das verfassungsmässige Leben Ungarns immer mehr auf die Wege eines wesenlosen Formalismus.

Da die Dinge so stehen, — und wir glauben nicht, dass unsere Behauptungen ernstlich widerlegt werden könnten, — fragen wir: gibt es wohl für Ungarn eine bedeutendere und dringendere Aufgabe als die es wäre, eine friedliche Beilegung dieser unglückseligen Contraste anzustreben? Wir fragen: müssen wir nicht auf das Tiefste bedauern, dass die Staatsmänner Ungarns in einem eigenthümlichen Widerspruch mit der Bedeutung der Nationalitätenfrage, noch heute verkünden, diese Lebensfrage des ungarischen Staates sei bloß das Werk einiger Professions-Hetzer? Könnte man sich denn einen verhängnissvolleren Fehler in der Staatspolitik Ungarns vorstellen, als den, welchen diese Staatsmänner sich zu Schulden kommen liessen, wenn sie selbst diese Theorie, die sie verkünden, ernst nehmen würden?

Und könnte man sich wohl ein frivoleres Spiel mit den höchsten Staatsinteressen vorstellen, als wenn diese Staatsmänner das, was sie verkünden, selbst nicht glauben würden?!

Eine Staatspolitik jedoch, welche die Allüren eines Hasard-Spieles anzunehmen sich anschickt, kann man mit Recht als ein Unglück und als eine Gefahr für das Land bezeichnen.»

Diese ist heute die Ueberzeugung der gemässigten Rumänen Ungarns.

Wenn sie die Lage so auffassen, wie

müssen da erst die weniger gemässigten Rumänen wohl denken?! ...

Die Magyaren, die mitunter gar so gerne die österreichische Nationalitätenpolitik bekriteln, haben wahrlich keinen Grund auf ihre staatsmännische Weisheit sich zu verlassen, denn sie hat in den dreissig vergangenen Jahren der magyarischen Allmacht die Probe, der man sie ausgesetzt hat, durchaus nicht bestanden.

„CULTURFREIHEIT IN UNGARN“

Die rumänischen Landwirthe von *Gurahonți* und *Josașel* (zwei Dorfgemeinden im Arader Comitât) wollten unlängst einen rumänischen *Leseverein* in's Leben rufen und zu diesem Zwecke überreichten sie dem magyarischen Unterrichtsministerium ihre Statuten zur Genehmigung. Denn in dem fabelhaft «liberalen» Ungarn kann man ja nicht einmal einen gewöhnlichen Leseverein, ein Casino eröffnen ohne vorherige ministerielle Erlaubniss!

Doch Herr von *Wlassics*, dieser magyarische Unterrichtsminister echt chauvinistischer Couleur, liess den Bittstellern durch den Arader «Vizegespan» den Bescheid geben, er könne ihnen nicht erlauben ihre «*Societatea de lectură română*» zu gründen, denn: «unter den Bewohnern von *Gurahonți* und *Josașel* gibt es nicht (!) genug lesekundige Bürger, die einen Leseverein erhalten könnten»! ...

Wie besorgt der magyarische Unterrichtsminister thut, wenn es sich um rumänische Volksbildung handelt! Also die 80—100 lesekundigen rumänischen Bauern von *Gurahonți* und *Josașel* könnten am Ende ihren Leseverein gar nicht «erhalten», d'rum verbietet ihnen der Culturminister einfach jedweden Versuch!

Was doch so ein Polizeistaat nicht Alles erwägt, um ja den culturellen Fortschritt

von Millionen ihm unliebsamer Bürger mit allen Mitteln der Gewalt hintanzuhalten!

Natürlich, denn nur so könnte ja die Treibhaus-Cultur der Neumongolen alle übrigen Nationalitäten «überflügeln»!

Was brauchen aber auch «diese Wallachen» Lesevereine? Und noch dazu *rumänische*! So eine wallachische Keckheit! Sie sollen ja froh sein, wenn sie der hohen Ehre theilhaftig werden können, für die Cultur der Tschikosche dem magyarischen Staate Millionen an Steuern zu zahlen!

Na, wir werden ja sehen, wie lange diese niederträchtige Asiaten-Politik noch geduldet werden wird. Denn dass diese gewalthätige magyarische Horde unbedingt und so bald als möglich zu Paaren getrieben werden muss, dürfte heute jedem aufrichtigen Freunde des Habsburger Reiches einleuchtend sein. — BCU Cluj / Central Union

Zur Nationalitäten-Abgrenzung

Die Wiener *Reichswehr* bringt in ihrer Sonntagsnummer vom 23. Jänner folgenden sehr bemerkenswerthen Artikel, der stark an den von uns reproducirten Artikel des *Deutschen Volksblattes* vom 22. Dez. «*Der nationale Föderalismus*» erinnert.

Es wird immer heller in Oesterreich. Man beginnt zu begreifen, dass zur Lösung der Nationalitätenfragen nicht blos langathmige Reden, Obstructionismus und geistreiche Winkelzüge, sondern auch ein eingehenderes Studium nothwendig wäre. Und da kommt jedes Studium zur Schlussfolgerung, dass ohne eine nationale Abgrenzung der Völker der Habsburger Monarchie es keine Lösung gibt und geben kann.

Der hier folgende Artikel ist sehr lehrreich in dieser Beziehung.

Seit mehr als dreissig Jahren liegt nun bereits das österreichische Staatsschiff auf hoher, stürmisch bewegter See, vergeblich bemüht, den Hafen des nationalen Frie-

dens und einer gedeihlichen staatlichen Entwicklung zu erreichen. Es will nicht gelingen, das stolze Schiff ungefährdet zwischen den zahllosen Felsenriffen und Untiefen hindurch zu lotsen, die in Gestalt nationaler und staatsrechtlicher Streitfragen dem Hafeneingang vorgelagert sind. Wie viele Lotsen standen in diesen drei Jahrzehnten auf der Commandobrücke und boten ihre genaue Kenntniss der gefährlichen Riffzone und alle erdenkliche Mühe und Geschicklichkeit auf, um das Schiff einzuholen! Erst die liberalen Staatsmänner, welche die Durchfahrt von der deutsch-centralistischen Seite versuchten und dabei das Staatsschiff trotz seines Tiefganges über die seichte Schlammbank der liberalen Doctrin hinüberbringen wollten; dann Graf Hohenwart, welcher sein Lotsengeschick von der anderen, der slavisch-föderalistischen Seite darthun wollte und dabei hart an den felsigen Widerstand der Deutschen anfuhr; dann wieder die Lotsen, die mit Volldampf abermals in das deutsch-centralistische Fahrwasser einbogen und das Schiff glücklich in der liberalen Doctrin feststrammten; dann Graf Taaffe, dieser gründliche Kenner österreichischer Verhältnisse, dieser grosse Lavirer, der es mit einem Mittelcurs versuchte, in bedächtigestem Tempo jedes Riff und jede Sandbank umfuhr, ohne dabei freilich von der Stelle, geschweige denn dem Hafen näher zu kommen, bis die Sturmfluth der Wahlrechtsbewegung hereinbrach und das Staatsschiff plötzlich an einer neuen, der socialen Klippe hing; dann Graf Badeni, der den gleichen Curs beibehielt, die Klippe der Wahlreform glücklich umschiffte, dann aber so temperamentvoll auf den deutschböhmischem Sprachenstreit losfuhr, dass das Staatsschiff in eine Riff-Enge gerieth, aus der es nur durch Aufbietung des Paragraph Vierzehn befreit werden konnte; und nun endlich Baron Gautsch, der seine Lotsenflagge wohl bei mässiger Windstillé am Vordermast des Schiffes anbringen konnte, nun aber, wo sich der Sturm erneuert erhebt, erst sein Geschick als Lotse wird erweisen müssen.

Man mag dieses Geschick so hoch veranschlagen als man will. Man mag anerkennen, dass Baron Gautsch schon unter Taaffe als Lootsenjunge am Schiffe war

und unter Badeni geradezu dessen bevorzugter Lotsengehilfe wurde; man mag zugeben, dass es Baron Gautsch an staatsmännischer Fähigkeit, an kühlem Urtheil und an einem geübten politischen Blick nicht fehlt — aber wer wollte gleichwol mit Zuversicht behaupten, dass gerade ihm gelingen werde, was keinem seiner Vorgänger glückte, dass gerade er das Staatsschiff in das wellenlose Gebiet des nationalen Friedens einbringen werde? Schon ragen im böhmischen Landtage die Gegensätze scharf und spitz empor, schon deuten die schäumenden Wirbel im Fahrwasser auf nahe Untiefen, an denen das Staatsschiff abermals hängen bleiben könnte. Noch mag es ja möglich erscheinen, durch Ruhe und Gewandheit ein Stück freier Durchfahrt zu gewinnen, noch ist es denkbar, dass dem Schiffe ein Curs gegeben wird, der es an den drohendsten Riffen vorüberführt; *aber näher als diese Möglichkeit, dass hinter den Klippen des Tages neue, schwere Gefahren der Zukunft liegen, vielleicht von trügerisch ruhigem Wasser überdeckt, und dass an die Grösse und Tücke dieser Gefahren auch die Lotsenkunst des Baron Gautsch nicht heranreichen werde.* Man braucht, um dies zu verstehen, nur daran zu denken, dass hinter der Landtagssession, gleichviel, wie dieselbe verläuft, die Reichsrathssession auftaucht und *dass inmitten derselben die Debatte über den Ausgleich mit Ungarn liegt*, ein bequemes Sammelbecken für alle radicalen Strömungen. Und wenn man darüber durch eine Auflösung des Reichsraths hinauskommen wollte, dann stünde man erst recht vor einem drohenden Riff, man stünde vor der Gefahr, ein neues Parlament zu bekommen, man triebe dann vielleicht mehr denn je einem Schiffbruch, dem völligen Scheitern jeder Ausgleichspolitik entgegen. Darum mag der Pessimismus gerechtfertigter sein, als eine optimistische Auffassung, darum haftet an der Lotsenflagge des Baron Gautsch der böse Zweifel. Zu viele Lotsen schon standen dort, wo er heute steht, auf der Commandobrücke des Staatsschiffes, und Keiner hat das schwere Werk vollbracht und Alle haben die Flagge gestrichen, müde und resignirt. . . .

Aber das Staatsschiff Oesterreich kann

doch nicht weitere Jahrzehnte lang im unglückseligen Lotsengebiet des Nationalitätenhaders weilen, die Küste vor sich, den bergenden Hafen vor Augen, dem Sturm preisgegeben, der Gefahr zu stränden stetig ausgesetzt? *Es muss doch endlich ein Lotse kommen, der genau Bescheid weiss, den keine Untiefe täuscht, dem keine Klippe entgeht!* Und wenn es den Lootsen gar nicht gäbe? Wenn alle, auch die genaueste Kenntniss der österreichischen Verhältnisse, wenn auch das grösste staatsmännische Geschick, das geübteste Lotsenauge nicht ausreichte, um das Gebiet dieser trostlosen Klippenwelt zu durchkreuzen? Wenn das etwa vulcanischer Boden wäre, in steter Veränderung, in fortschreitender Zerklüftung begriffen, so dass keine Seekarte, keine politische Erfahrung den Weg einer ungefährdeten Durchfahrt weisen könnte, weil stets neue Felskeile auftauchen, immer neue Sand- und Schlammبانke sich bilden? Dann wäre wol gar das österreichische Staatsschiff verurtheilt, ruhelos, wie das Fahrzeug des fliegenden Holländers, auf hoher See zu kreuzen, bis Zeit und Stürme sein Gefüge lockern, seine Seetüchtigkeit aufzehren? Das darf nicht geschehen. Und darum muss ein Lotse her, immer wieder ein neuer Lotse, denn Einer muss es doch endlich zuwege bringen, Einem wird es ja doch endlich glücken. Und wenn nicht...?

Vielleicht wäre es an der Zeit, einmal ernsthaft darüber nachzudenken, ob es nicht klüger wäre, mit der leidigen Lotsenpolitik zu brechen und dafür den Boden zu studieren, aus dem die zahllosen nationalen Gegensätze aufragen. Und wenn sich dabei ergeben sollte, dass dieser Boden unberechenbar und deshalb auch unpassirbar ist, dann wäre es wol naheliegend, zu erwägen, *ob da nicht vor Allem der staatspolitische See-Ingenieur seines Amtes zu walten, und sei es auch durch Felssprengungen, eine Durchfahrtsstrasse zu erbauen hätte.* Die Grundbedingung hiefür wäre zweifellos die Festlegung des Besitzstandes jedes einzelnen Volksstammes durch gerechte aber dann auch unverrückbare Abgrenzung der Verwaltungs- und Wahlbezirke im ganzen Reiche nach Nationalitäten. Denn erst auf dieser Vorbedingung könnte ein Regierungs-

system fussen, das jeder Nation innerhalb des festgezogenen Rahmens ihres Geltungsgebietes volle Freiheit der Entwicklung ihrer Eigenart, ihrer Sprache und Cultur sichert. Dann erst wäre es überhaupt denkbar, dass sich die Nationalitäten Oesterreichs in friedlichem Wettbewerb nebeneinander bethätigen, weil ihnen die Möglichkeit benommen wäre, in ihrem Streben nach nationaler Entwicklung gegen einander zu wirken. Doch damals herrschte der Liberalismus und für den kam nur die eine Durchfahrt in Betracht, der Curs der liberalen Doctrin. Er hat dabei seine besten Lotsen verbraucht und den Hafen doch nicht erreicht. Und so fehlt es bis heute an einer gefahrlosen Strasse durch die Klippenregion des nationalen Streites, so müht sich die gute, alte, österreichische Lotsenpolitik rastlos und vergeblich ab, zu suchen, was nicht zu finden ist, einen Versöhnungscurs durch unversöhnliche Gegensätze.

Mag Baron Gatsch sein bestes Können und sein ehrlichstes Wollen aufbieten, mag er dem Ehrgeiz freien Lauf lassen, der Staatsmann zu werden, der Oesterreich endlich dem nationalen Frieden zusteuert. Wir zweifeln nicht an ihm, *aber wir zweifeln an dem Werthe jeder Lotsenpolitik. Die Zeit ruft nach dem Baumeister, der dem Staatsschiff eine sichere Strasse durch die starren Felsriffe sprengt!* . . .

CRONICA GENERALA

COROANA, CA FACTOR PARLAMENTAR

Sub acest titlu *Dreptatea* dela Timișoara organul d-l *Mocioni*, publică, înainte de a înceta să apară, următorul remarcabil articol:

De când există parlamentarismul în Austro-Ungaria încă nu a obvenit un cas, analog cu cel dela ultima ale luni și anului trecut după stilul nou, ca adică parlamentele ambelor țări să nu

se poată înțelege nici să isbutească a aduce conclud sau lege în vre-o chestiune anumită, ci Coroana însăși să decidă! Aceasta este — în cât știm — primul cas, că Coroana suplinește parlamentul, și prin asta iese și ea la iveală ca factor unic legislator.

Prin această întâmplare se constată în mod eclatant, că în parlamentarism Coroana este al doilea și anume supremul factor, care este și îndreptățit și competent a decide unilateral și a concludere cu abatere dela voința sau putința parlamentelor. Tot din acest fapt învățăm că Coroana nu numai în Statele autocratice sau absolutistice, ci și în Statele constituționale este și are să fie supremul scut al dreptului și al legilor și cumcă o desvoltare sănătoasă a politicei unei țări nici că se poate închipui fără conlucrarea și cooperarea acestui factor parlamentar, care are să reguleze toate.

Ar fi o fericire pentru Statul nostru — de noi Români nici că mai vorbim — dacă acest exemplu s'ar repeta mai adesea și cu privire la unele legi interne; căci nici unde sub soare, în nici un Stat european nu există excese guvernamentale atât de mari și atât de daunoase pentru țară, ca tocmai la noi, de când întreg sistemul parlamentar se bazează numai pe puterea sa de partid și de când în mintea și intențiunea guvernului intereselor de partid, în alte privințe de *rasă*, preponderază, și numai acelea se privesc ca interese «ale Statului». Chiar interesele mai înalte și adevărate ale Coroanei pretind, ca ea prin autoritatea sa să țină și constrângă regimul a se abate dela politica sa nefastă, ca nu cumva să se presupună ca însăși Coroana se indentifică cu politica de partid, care presupunere ar involva în sine falsificarea chiar în esență a parlamentarismului țării noastre.

Făcut odată acest început, să sperăm că el se va mai repeta atât în cause de interes general al țării, cât și în cause strict parlamentare, cari însă sunt de un interes tot așa de mare al țării și chiar al dinastiei, ca cel de sub întrebare. Între acestea putem enumera cu drept cuvânt egalitatea politică a naționalităților nemaghiare, care pînă în timpul prezente nu a ajuns a fi respectată din partea parlamentului țării noastre, și care nici că se poate ajunge fără hotărîre proprie a Coroanei, pe cât timp guvernul de partid constituie permanent un parlament de *rasă*, nu un parlament basat pe temeiul de drept electoral liber și întemeiat în legile fundamentale ale constituțiunei țării. Pînă azi gravaminele naționale nu

nu s'au ascultat în parlamentul țării ci, chiar din contră, deschise au fost din el făcându-li-se imposibilă intrarea. De altcum parlamentarismul însuși, întreg întreguți și aci și Austria, a degenerat total, devenind chiar vatră de «scandale», iar interesele vitale ale diferitelor popoare conlocuitoare totuși vor să tragă mai greu în cumpăna Coroanei, ca parlamentarismul degenerat. În genuitatea sa, parlamentul ar trebui să fie un mijloc spre a condensa sau concentra toate naționalitățile din țară într-o conlucrare comună și frățească spre fericirea lor și a țării, dar la nici un cas nu poate fi ceea ce a dovedit: o vatră de scandale, o bină publică pe care să rivalizeze actori apți ori feapți, chemați sau nechemati în grandomania și în roluri de cele mai scirboase, nesocotind ori batjocorind interesele cele mai vitale ale acelor, cari nu ambiționează după astfel de debut în public. Un astfel de parlamentarism nu mai este capace a naște și coace o idee salutară pentru o monarhie ca atare pentru o totalitate constituită din mai multe individualități naționale, nici reprezintă opinia generală publică a țării. Cine oare se mai bate sau mai dorește un astfel de parlamentarism?

Și cind odată acest sistem de «reprezentanță populară» numai are sine nimic ce l'conleagă, cind destrămătura legăturilor sale genuine s'a dezvoltat pînă la o măsură atît de mare, atunci oare ce preț mai are acest instrument politic? În asemenea cas oare nu este o necesitate impusă de rațiunea de Stat, de interesele dinastiei, ca Coroana să se avinte mai pre sus ca un astfel de parlament și să «hotărască» de sine?

După a noastră pricepere este necontestăver că actul Coroanei, despre care vorbim, invoalva în sine — indirect — și un atestat de mare păupertate al parlamentarismului politic din întreaga monarhia austro-ungară.

Fie că acest început să conțină în sine hotărîta voință a Coroanei, ca să întrevină ea cu autoritatea sa mai adesea, ba chiar să stingă pentru totdeauna viața acestui parlamentarism.

Întimplîndu-se asta, noi Români, la nici un cas nu vom plînge după el, pre cum nici că ni-l'am mai dori cîndva.

DE LA SECȚIA PREDEALULUI

Una din Secțiunile cele mai active ale Ligei, «Secțiunea Predeal», printr-o Comi-

siune compusă din domni *T. G. Babeș*, *A. M. Mihăilescu* și *Dinu Ripeanu* și-a elaborat un regulament, pe baza statutelor.

Din expunerea de motive, pe care a presintat-o Comitetului d. Mihăilescu ales raportor, ori-cine se poate încredința, că membrii acestei Secțiuni își dau bine seama de rostul ce are o Secție a Ligei în frumoasa vale a Prahovei — cum zice raportorul și pe creasta Carpaților, adăogăm noi.

De n'am menționa de cît capitolul serbărilor cu scop de a mări fondurile secțiunei și pe al celor ce hotărîse serbătoria datelor însemnate în trecutul glorios al Românilor de pretutîndeni, a martirilor românismului și a epocelor politice însemnate în renașterea noastră națională, și încă tot ar fi destul pentru a presinta lucrarea comisiei, ca pe o lucrare demnă de laudă și de imitat.

În curînd regulamentul va fi discutat și votat de adunarea membrilor secțiunei și apoi trimis cămitetului central executiv spre aprobare.

La timp vom reveni.

* * *

La 24 Ianuarie, e vorba ca «Secțiunea Predeal» să dea un bal și să serbeze cu deosebită ceremonie acea zi, care întrupează *unirea principatelor, fundarea Ligei și sfințirea Drapelului acelei Secțiuni* în o singură zi.

Proprietarii marii fabrici de postav din Azuga, domni *V. A. Rhein și Comp.*, cunoscuți ca filo-Români, au și pus la dispoziția Secțiunei sălile cantinei cu iluminatul lor, în urma apelului ce li s'a făcut de către *P. C. Archimandrit Dionisie*, Președintele Secției.

Le urăm isbîndă.

RAPORTUL DINTRE AUSTRIA ȘI RUSIA

În timpul din urmă mai multe ziare, între care și *Le Nord* dela Paris, au căutat să presinte alianța încheiată între Austria și Rusia anul trecut ca fiind deja compromisă.

Mai veni mai deunăzi *Kölnische Zeitung* cu știrea alarmantă, că guvernul rusesc ar fi înființat două mari corpuri de armată, unul la hotarele Germaniei altul la ale Austriei, — și lumea se întreba cu uimire, dacă e posibil ca alianța Impăraților Austriei și Rusiei să fi fost atît de ușor și repede desfăcută.

Comunicatul pe care ministrul de externe al Austro-Ungariei îl dete zilele trecute în *Pester Lloyd* în această privință, arată că cele două mari puteri continuă a se ține cu scrupulositate de învoiala intervenită între ele și astfel atît Austria cît și Rusia se abțin cu desăvîrșire dela orice amestic în afacerile Statelor din Orient și din Balcani.

M. S. REGELE CAROL.

Sub acest titlu găsim în *La Revue Diplomatique* un articol al d. *Aug. Meulemans*.

Iată cîteva pasagii din acest articol:

«Dacă în România sunt anti-ruși, sunt însă și anti-maghiari și prin consecință (?) anti-austriaci (!)

E probabil că Regele Carol I (în vizita sa dela Budapesta) n'a vrut decît să vază ce poate aștepta dela Impăratul Francisc Iosif I. Se zicea odată că pulsul Orientului bate în Viena. Nu e deci imposibil ca Regele Carol să fi voit ași pune degetul pe mîna febrilă a bolnavului (Stat austro-ungar).

Regele Carol e un om de o înaltă inteligență și care a avut întotdeauna o senină conștiință despre îndatoririle ce i le crea primirea coroanei române.»

Acî autorul arată că Regele Carol, deși Hohenzollern, are și sînge romanic (francez) în vinele sale. Articolul face apoi o descripție scurtă dar interesantă a dezvoltării Statului Român sub domnia M. S. Regelui Carol.

PRESA MAGHIARĂ DESPRE PROTESTUL NAȚIONALITĂȚILOR

E semnificativ că ziarele ungurești au reprodus toate, manifestul-protest pe care l'a redijiat la 10 Ianuarie n. comitetul executiv al alianței naționalităților în Budapesta.

Dar ceea ce e și mai simptomatic, e că toate gazetele maghiare cari au scris prim-articole despre el, și au dat foarte multă silință să fie calme, «să-și păstreze sîngele rece», cum zicea *Magyarország*.

Dacă citești toate aceste articole n'ai cîștigat, afară de această impresie, nimic. Modul lor de argumentare e tot cel vechiu: naționalitățile n'au cuvinte de a se plînge. Țara Ungurească e liberală, e constituțională, ea are legi ca popoarele nemaghiare să fie desființate. — prin urmare ce atita gălăgie?...

Magyar Hirlap caută să convingă pe Români, că degeaba fac ei protestațiuni de *austrofilism*, degeaba așteaptă ca Impăratul să le vie într'ajutor pentru că Impăratul ar fi Regele Maghiarilor și, — pace!

O să trăim și o să vedem —

Dar ziarul unguresc le mai dă naționalităților svatul să nu mai cocheteze cu Austria (firește! N. R.) ci să poftească a intra în Camera maghiară, căci ușile ei le'ar fi stînd deschise!

Magyarország, orgaul unei grupări de Kossuthiști rabuliști spune că ar fi gata să dea ascultare naționalităților dacă gravaminele acestora ar fi adevărate și întemeiate pe drept *dară* ele *nu* sunt adevărate și *nu* sunt juridicește bazate, — prin urmare naționalitățile să binevoiască să tacă și să nu tot sperie pe Unguri cu spectrul ideii austriace de stat...

Pester Lloyd comise chiar două articole în care caută să combată aserțiunile Protestului. Al doilea articol apărî erî, și el e scris sub impresia unei notițe din *Kronstädler Zeitung*, organul Sașilor, care găsi de ouviință să-și bătă joacă de Protestul Slașilor și Românilor. O nimeresc și Sașii cite-odată ca Ieremie...

Firește că *Pester Lloyd* caută să pună opinia Sașilor în lumină, să-i laude și să arate apoi, că *nici un Stat modern n'ar fi procedînd atît de liberal și atît de concili-*

liant față cu naționalitățile din sînul său ca — Ungaria! . . .

Și cu minciuni și fleacuri de acestea jidovești cred Ungurii că au să scape de ceea ce se tem? . . .

TURCIA JUNĂ

Mechveret, ziarul francez dela Paris al grupărei *Turcilor tineri* cari cer introducerea formelor politice europene în imperiul turcesc, publică în numărul său dela 15 Ianuarie un articol «*La presse roumaine*» în care își exprima recunoștința, că unele ziare românești au publicat articole încurajatoare pentru mișcarea tinerilor Turci.

Organul franco-turc zice apoi între altele: «România este negreșit cel mai civilizat Stat din peninsula balcanică. Ea este în același timp, prin pozițiunea sa limitrofă cu Rusia, regatul ce ne interesează mai mult. Noi am publicat deja mai multe articole în vederea unei alianțe balcanice, alianță ce ar avea îndoitul avantaj de a opri invasiunea rusească.»

Aci ziarul *Mechveret* arată peripețiile războiului ruso-româno-turc, partea glorioasă pe care au avut-o Români și recompensa. . . . ce ni s'a dat.

LIBERTATEA ÎN ROMANIA ȘI ÎN UNGARIA

Guvernul maghiar simte, se vede treaba, nevoia de a-și asigura simpatii în presa străină, și astfel iată că iarăș ne întîlnim cu agentul său d. *Leopold Ováry* în *L'Estafete* dela Paris.

D-l Ováry publică în acel organ (fără cetitori) sub titlul de sus, un articol în care se încearcă a dovedi ca Statul Român asuprește, «*naționalitatea maghiară din România! . . .*»

Pe de altă parte, agentul *Bar. Bánffy* caută să-i convingă pe cei cîți va Francezi cari vor fi luînd *L'Estafete* în mînă, că întreaga cultură română s'a zămislit din mila și îndurarea Maghiarilor! . . . Că Românii de peste munți s'ar fi gă-sind în condițiuni splendide de dezvoltare națională, că au o mulțime de școli etc.

Cliseuri vechi! Ele nu mai găsesc coloană publicistică de cît în ziare de importanța lui *Estafette*.

INFORMAȚIUNI

Celebrul articol din *Reichswehr* în chestia naționalităților din Ungaria continuă a excita irascibilității nervi ai șovinistilor maghiari. Mai toate ziarele ungurești fac ce fac și mereu revin, înjurînd, asupra aceluia articol.

Se vede, că *Reichswehr* a lăvit într'o rană deschisă a Statului maghiar.

Te pomenești, că rana asta o să treacă în gangrenă!

Zilele trecute a venit înaintea Curții de Apel din Oradea-Mare procesul vandalismelor provo-

cate mai acum trei ani de, plebea ungurească din localitate în contra Românilor și în special a episcopului *Mihail Pavel*.

La prima instanță principali acuzați — Bertsey Györy, președintele societății industriale, și Sas Ede, ziarist — au fost condamnați la cîte 6 luni închisoare, iar vre-o 34 manifestanți, au fost oșindți la pedeapse mai neînsemnate.

Zilele trecute acest proces a venit în apel la Curtea din Oradea Mare. Spre mirarea tuturor, Curtea a achitat de orice pedeapsă pe autorii vandalismelor.

Această sentință a fost aprobată alaltă-eri și de curtea de casație din Budapesta.

Justiție maghiară și pace!

D. Președinte al Ligii a primit de la d-na Elena Z. Herescu următoarea scrisoare:

București, 9 Decembre 1897.

Prea stimate domn,

Cuvintele ce ați pronunțat la moartea mult regretatului meu soț Z. Herescu din partea Comitetului Ligei, au fost pentru mine o vie mîngiere în nemărginita durere ce am încercat prin această neașteptată pierdere.

Om al muncii și al datoriei, el a lucrat fără preget, o viață întreagă, mai întiu pentru școală, căreia, toți aceia ce l'au cunoscut, știu cîte servicii i-au adus și apoi pentru Liga Culturală căreia îi consacrase în timpul din urmă întreaga sa activitate. Omagiile ce ați adus memoriei soțului meu în momentul cînd rămășițele lui pămîntești aveau să dispară din mijlocul nostru, îmi dovedesc că d-voastră ați apreciat serviciile ce le-a putut el aduce Ligii, printr'o modestă dar devotată conlucrare și am fost cu atît mai simțitoare la aceasta, cu cît această dovadă de recunoștință venea din partea unei instituțiuni căreia el nu avusese încă timpul să-i aducă servicii așa de însemnate precum o făcuse învățămîntului într'o lungă carieră de 30 de ani de profesorat.

Adînc mișcată dar de sentimentele ce ați exprimat în numele Ligii către memoria soțului meu, vă sunt profund recunoscătoare și rugîndu-vă a împărtăși întregului Comitet al Ligii cele mai vii mulțumiri ale mele și alor mei, vă mai rog mult stimate domn, a crede în sentimentele mele de distinsă și înaltă considerațiune.

Elena Z. Herescu.

Societatea academică română «*Carmin Sylva*» dela Universitatea din Graz și a ales un nou comitet pe anul 1898, în chipul următor:

Președintele: *Ilie Iancu*, student în medicină.

Secretar: d. *Ioan I. Fometescu*, « « «

Casier « « *Ioan Marcu*, student în drept

Bibliotecar « *Ilarie Iloandrea*, « « «